

บรรณานุกรม

1. เอกสารชั้นต้น

1.1 เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ. 1 เบ็ดเสร็จกระทรวงศึกษาธิการ

____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ. 2 ตรวจและจัดโครงการศึกษา.

____. เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ. 12 การจัดการศึกษาและศาสนา.

1.2 เอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว

จรัส ชวนะพันธ์, ชุน. บทเรียนด้วยของ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2450.

____. บทเรียนด้วยของ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2442.

____. บทเรียนด้วยของ เล่ม 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2446.

ไช้ เรื่องศิลป์. ธรรมจรรยา เล่ม 3. กรุงเทพฯ : โรงเรียนช่างพิมพ์วัดสังเวช, 2479.

คำรงราชานุภาพ, กรมพระยา. แบบเรียนเร็ว เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2450.

____. แบบเรียนเร็ว เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2452.

____. แบบเรียนเร็ว เล่ม 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2447.

ธราภาคพาที, ชุน. แบบสอนอ่านเรื่องภูมิศาสตร์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2451.

____. หนังสืออ่านภูมิศาสตร์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2447.

ประเสริฐอักษรนิติ, หลวง. หนังสือสอนอ่าน เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2444.

____. หนังสือสอนอ่านเรื่องเบ็ดเตล็ด เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2462.

____. แบบสอนอ่าน เล่ม 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2443.

____. แบบสอนอ่าน เล่ม 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2444.

- ประเสริฐอักษรนิติ์, หลวง. หนังสือสอนอ่านพระพุทธรจิริยา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2448.
- ไพศาลศิลปศาสตร์, พระ. ธรรมจิริยา เล่ม 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2446.
- ไพศาลศิลปศาสตร์, พระ. กับ ญาณวิจิตร, หลวง. ธรรมจิริยา เล่ม 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2448.
- ไพศาลศิลปศาสตร์, พระ. กับ อนุกิจวิธูร, หลวง. ธรรมจิริยา เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2445.
- _____ . ธรรมจิริยา เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2448.
- ยอนสัน, คัมบลิว ยู. ภูมิศาสตร์สยาม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2450.
- วชิรญาณวโรรส, กรมหมื่น. เบญจศีลและเบญจธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2446.
- ศรีสุนทรโวหาร, พระยา (น้อย อาจารย์ยางกูร). มูลบทบรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค สร้อยโยคพิธาน ไวพจน์พิจารณา พิศาลการ์นต์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิลปาบรรณาการ, 2514.
- _____ . ภาษาไทย เล่ม 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2504.
- _____ . ภาษาไทย เล่ม 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2504.
- ศึกษาธิการ, กรม. หลักสูตรกรมศึกษาธิการสำหรับสามัญศึกษาชั้นประถม และมัธยม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2445.
- _____ . หลักสูตรมูลศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2452.
- _____ . หลักสูตรสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2452.
- _____ . สำเนากระแสพระบรมราชโองการ พระราชบัญญัติ พระราชดำริ พระราชหัตถเลขา และประกาศการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วรรณธ์ เจริญผล, 2444.
- _____ . ธรรมจิริยา เล่ม 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2446.
- _____ . บันไดทอง เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิศาลบรรณนิติ์, 2443.
- _____ . บันไดทอง เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2443
- _____ . แบบสอนอ่านจรรยาานิทานสุภาสิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรนิติ์, 2453.

ศึกษาธิการ, กรม. พงศาวดารย่อ ปรีเจทที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิศาลบรรณินี,
2444.

____. พงศาวดารย่อ ปรีเจทที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศุภมิตรบำรุง, 2440

เอกสารเรื่องจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว "พระบรมราช
โองการตอบเรื่องการไล่นักเรียนที่โรงเรียนพระตำหนักเดิมสวนกุหลาบ".

พระนคร : คณะกรรมการจัดงานวันเฉลิมถวัลยราชสมบัติครบรอบ 100 ปี ใน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2511.

2. เอกสารชั้นรอง

หนังสือ

กฎหมายตราสามดวง เล่ม 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำชูสภา, 2505.

แก่งกาจ งามขจรวิวัฒน์ และธัญญา ผลอนันต์. สยามสามสมัยจากสายตาทมอลัดเลย์.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพื่อนชีวิต, 2527.

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์พาณิชย์. "ประวัติทมอลัดเลย์". ใน ทมอลัดเลย์กับสังคมไทย :

เอกสารวิชาการหมายเลข 57. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, 2528.

จักรฤษณ์ นรนิติพัฒนาการ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับ

กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2506.

ชัย เรื่องศิลป์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352-2453 ด้านสังคม. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์เรื่องศิลป์, 2517.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. การเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2523.

____. การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

บรรณกิจ, 2523.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ ชัยติยา กรรณสูต. เอกสารการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ :

โครงการตำราทางสังคมศาสตร์และมานุษยศาสตร์, 2518.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ สมบัติ จันทรวงศ์. ความกึกทางการเมืองและสังคมไทย.

กรุงเทพ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2523.

ถวัลย์ สุทธิสงคราม. สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์มหาบุรุษ. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์เทพไพศาล, 2504.

เคษชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.

ทองใบ ยิ้มสุวรรณ และ เทพชู ทับทอง. กุดหัวขี้แห้ง. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์-บรรณาการ, 2520.

ทิพาพร พิมพ์สุทธิ. พัฒนาทางการเมือง. กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524.

บรรจง จันทรสา. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

บรรจง ตันศยานนท์, "ปัญหาการรวมชาติในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว". ใน การเมืองการปกครองไทยสมัยใหม่, ชัยอนันต์ สมุทวณิช และสุวดี เจริญพงศ์, บรรณาธิการ กรุงเทพ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2522.

บัญชา แก้วเกตุทอง, พลตรี. การปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

เบญจวรรณ สุนทรากุล. วิวัฒนาการแบบเรียนไทย. กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518.

ประเสริฐสุดมาตรา, ชุน. กฎหมายปกครอง. กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2488.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

รอง ศยามานนท์ และคณะ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507. กรุงเทพ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2507.

รัตนา ฤชาสุทธิ และ กฤษณา สิ้นไชย. ความเป็นมาของแบบเรียนไทย. กรุงเทพ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2520.

- วินิจ วรรณถนอม. ความรู้เกี่ยวกับแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย
วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช, 2525.
- วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาการศึกษาไทย 2411-2475. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2526.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังค-
ศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2526.
- วุฒิชัย มูลศิลป์ และ สมชาติ อ่องสกุล, บรรณาธิการ. มณฑลเทศาภิบาล : วิเคราะห์
เปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2524.
- สุขสมาน วงศ์สุวรรณค์. ประวัติศาสตร์การปกครองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมสาส์น,
2527.
- เสนห์ จามริก. การเมืองกับการศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2526.
- อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. สังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2416. แปลโดย
ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข และพรณี สรุงบุญมี, กรุงเทพฯ : โครงการตำรา
สังคศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2518
- เอกกมล สายจันทร์, "บทบาทปัญญาชนไทยต่อการพัฒนาการเมือง". ใน พัฒนาการเมืองไทย.
ลิขิต อีร์เวกิน บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2519.

บทความในวารสาร

- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ, "คนอีสานในทัศนะผู้ปกครองไทยส่วนกลางในอดีต", วารสารมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม 3 (มกราคม-มิถุนายน 2527) : 21-32
- พูนพิศมัย ดิษฐกุล, หม่อมเจ้า, "สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ",
วารสารจันทร์เกษม 46 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2527) : 6-33

วิทยานิพนธ์

กนกวลี ชูชัยยะ, "พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ. 2475-2524".

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2524.

บรรจง ศันศยานนท์, ร้อยตำรวจตรี. "การเมืองแห่งการรวมชาติขั้นต้น : ศึกษาเฉพาะกรณีพัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทย". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2519.

ละออทอง อมรินทร์รัตน์. "การส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2475". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2522.

วารุณี โอสถารมย์, "การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ. 2411-2475". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2524.

สัมภาษณ์ - ทิรณะรัต, ขุน (ศิษย์ ทิรณะรัต). สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2529

เอกสารภาษาอังกฤษ

Adams, Don. Education and Modernization in Asia. London : Addison and Wesley Publishing, 1970.

Brameld, Theodore. Education as Power. New York : Holt, Rineheart & Winston, 1965.

Butler, Nicholas M. "The Meaning of Education". in Introduction to Reading in Education, pp. 165-170. Edited by Federick Mayer. Dikenson, 1966.

Jaros, Dean. Socialization to Politics. London : Thomas Nelson and Sons Ltd., 1973.

Kerckhoff, Alan C. Socialization and Social Class. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1972.

- Keys, Charls F. "Cultural Change and Rural Education in Southeast Asia".
Report of Conference, Penang, Malaysia, 4-9 July 1983.
- Kneller, George F. Introduction of Philosophy of Education. New York :
John Wiley and Sons, 1964.
- Russell, Bertrand. Principles of Social Reconstruction. London : George
Allen & Unwin Ltd., 1916.
- Stanley, Allen Renshon. Handbook of Political Socialization. New York :
A Division of Macmillan Publishing Co.Ltd., 1977.
- Wyatt, David K. The Politics of Reform in Thailand : Education in the
Reign of King Chulalongkorn. New Haven : Yale University
Press, 1969.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ชื่อวิชา แบบเรียน ปี พ.ศ. ที่พิมพ์ และเนื้อหาโดยย่อของแบบเรียนในแต่ละวิชา

ที่ใช้เรียนใช้สอนในระหว่าง พ.ศ. 2414 - 2453

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
ภาษาไทย	มูลบทบรรพกิจ	พ.ศ. 2414	เริ่มต้นด้วยการนำเสนอให้รู้จักพยัญชนะที่จำเป็น การหัดประสมคำ สอนเรื่องอักษรสามหมู่ สอนการผันวรรณยุกต์ สอนการใช้ไม้มีวาม คำเป็นคำตาย การใช้ ศ ษ และ ส นอกจากนั้นยังสอนมาตราซึ่ง ดวง วัค การนับวันเดือนปีในหนังสือราชการ การอ่านวันขึ้นแรมอีกด้วย
	วาทนิตินิกร	พ.ศ. 2414	ว่าด้วยการใช้อักษรสูงนำอักษรต่ำ แจกแจกรายละเอียด และในตอนที่ท้ายได้เพิ่มเติมเรื่องอักษรกลางนำอักษรต่ำให้เข้าใจอีกด้วย
	อักษรประโยค	พ.ศ. 2414	เป็นการเน้นสอนเรื่องอักษรควบกล้ำโดยเฉพาะในตอนที่ท้ายยังได้นำเสนอให้เห็นถึงวิธีการใช้คำบุรพทบางคำอีกด้วย
	สังโยคพิธาน	พ.ศ. 2414	ว่าด้วยเรื่องตัวสะกดโดยเฉพาะ อธิบายให้เห็นถึงตัวสะกดในแต่ละแม่ เช่น กก กค กบ ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวสะกดในภาษามาลีและสันสกฤต

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	ไวพจน์พินิจฉัย	พ.ศ. 2414	กล่าวถึงลักษณะของคำพ้อง ทั้งพ้องรูป และพ้องเสียงโดยเฉพาะ
	พิศาลการันต์	พ.ศ. 2414	กล่าวถึงวิธีการใช้ตัวการันต์โดยเฉพาะ
	แบบเรียนเร็ว เล่ม 1	พ.ศ. 2431	เริ่มต้นด้วยการนำเสนอให้รู้จักตัวพยัญชนะ สระ การประสมสระกับพยัญชนะ การอ่านคำง่าย ๆ ตั้งแต่คำเดี่ยวไปจนถึงคำหลายพยางค์ การอ่านรูปประโยค และการอ่านเป็นเรื่องสั้น ๆ โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการสอนเน้นในเรื่องอักษรสามหมู่ การผันวรรณยุกต์ และตัวสะกด
	แบบเรียนเร็ว เล่ม 2	พ.ศ. 2431	มุ่งสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้อ่าน และเขียนหนังสือให้ถูกต้อง เริ่มด้วยการใช้ไม้บรรทัด 20 คำ การใช้ไม้บรรทัด การใช้ ม อู ฅ ษ ฑ ตัวการันต์ และคำพ้อง
	แบบเรียนเร็ว เล่ม 3	พ.ศ. 2431	เป็นการเสนอให้เด็กได้รับรู้ถึงเรื่องของสยามไวพจน์พินิจฉัย เรียนรู้ส่วนต่าง ๆ ของประโยคเช่น คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ สอนการแต่งประโยค โดยนำเอาคำต่าง ๆ มาประสมกัน

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปีพ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	แบบสอนอ่าน เล่ม 1	พ.ศ. 2444 (พิมพ์ครั้งที่ 5)	เป็นเรื่องของการนำเสนอให้เด็กนักเรียน ให้รับรู้และเข้าใจถึงสัตว์ และสิ่งของ ที่อยู่ใกล้ตัวและพบเห็นอยู่เสมอ ๆ เช่น เรื่องนกกระจอก กา ไก่ แมว หมา เรือ มืด หวีด ถนน แม่น้ำลำคลอง รถไฟ รถ ฯลฯ
	แบบสอนอ่าน เบ็ดเตล็ด เล่ม 2	พ.ศ. 2450	เนื้อหาการนำเสนอสายกับแบบสอนอ่าน เล่ม 1 เป็นแต่เพียงเพิ่มเติมเรื่องบาง เรื่องเข้ามาอีกเช่น เต็กสองคน เช้าที่ เรากิน หันส้ม หันมะม่วง หันทุเรียน การซื้อขาย วัน เดือน ปี นาฬิกา วัค ลูก ห่อแม่ ฟีน้อง ฯลฯ
	แบบสอนอ่าน เล่ม 3	พ.ศ. 2443	เนื้อหาเหมือนกับแบบสอนอ่านเล่ม 1 และเล่ม 2 แต่มีการเพิ่มเติมเรื่องเข้า มาอีกเช่น อาหาร การนวดข้าว เต็ก โยนธนูเล่น มารดาสอนบุตร เต็กซื้อศรี หันกาแพ ฯลฯ
	แบบสอนอ่าน เล่ม 4	พ.ศ. 2444	มีเนื้อหาค่อนข้างละเอียดและยากต่อการ เข้าใจ เพราะนอกจากจะสอนเรื่อง เวลา ยศตราและมาตรฐาน และความ สัมพันธ์ในระหว่างเครือญาติแล้ว ยังสอน

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	บันไดทอง เล่ม 1	พ.ศ. 2443	<p>เรื่องผู้ปกครองอันได้แก่ อำนาจอหน้าที่ของ นายอำเภอ ทหาร กำมั้น รวมตลอดถึงพระเจ้าแผ่นดินอีกด้วย ปิดท้ายด้วยการกล่าวถึงประเพณีและขนบธรรมเนียมในสังคมเช่น ประเพณีการเล่าเรียน การห้ามทำกิน การชำระความ การอยู่ในที่ประชุม และการเสียภาษีอากร เป็นต้น</p> <p>เริ่มด้วยการสอนเรื่อง สระ ทั้งสระแท้ และสระผสม การอ่านออกเสียงวรรณยุกต์รูปต่าง ๆ การใช้อักษรนำ อักษรควบ และอักษรกล้ำ การหัดอ่านออกเสียงเรียงตามมาตราเช่น กง กม กน กบ กค ฯลฯ</p>
	บันไดทอง เล่ม 2	พ.ศ. 2443	<p>เน้นหนักเรื่องการใช้ สระโหวไม่ผัน และ โหวหลาย การใช้ตัว ค ข ญ ฉ ช การใช้ตัว ล ฟ ฎ ฐ ฒ ศ ษ ฒ เป็นตัวสะกด การสอนคำพ้องรูปและพ้องเสียงเรียงตามมาตรา และการสอนการใช้ตัวกาวันต์</p>

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	แบบสอนอ่านจินตกวี หรือกวีนิพนธ์ เรื่อง สังข์ทอง ตอน เลือกคู่ และตอน หาเนื้อหาปลา	พ.ศ. 2443	กล่าวถึงการเลือกคู่ของนาง รงมา ลูก สาวท้าวสามล ท้าพี่เลือกคู่ และในที่สุด ก็เลือกให้เจ้าเงาะซึ่งมีรูปร่างหน้าตา อัปลักษณ์ ต่อมาท้าวสามลไม่พอใจก็จะ แก้งเจ้าเงาะโดยมีคำสั่งให้ลูกเขยคน อื่น ๆ 6 คนรวมทั้งเจ้าเงาะช่วยให้ไป หาเนื้อและหาปลามาให้ได้ตามจำนวน ใครหาไม่ได้จะถูกลงโทษ แต่เจ้าเงาะก็ หามาได้สำเร็จ
	แบบสอนอ่านจินตกวี หรือกวีนิพนธ์ เรื่อง สังข์ทอง ตอนตีคัลลี	พ.ศ. 2443	กล่าวถึงพระอินทร์ส่งสารเจ้าเงาะก็จะ ช่วยเหลือจึงแปลงกายลงมาทำท้าวสามล ตีคัลลีพันเอกราชเมือง ในที่สุดเจ้าเงาะ ก็ได้สำเร็จมีมือคัลลีชนะพระอินทร์แปลง นั้น ท้าวสามลได้มีโอกาสเห็นรูปของ ภายใน และเห็นฝีมือเจ้าเงาะจึงพอ พระทัยยิ่งนัก
	แบบสอนอ่านจินตกวี หรือกวีนิพนธ์ เรื่อง นิตราชาคริต	พ.ศ. 2443	กล่าวถึง การเล่นสนุกด้วยการแก้งกัน ระหว่าง อาบู่หะซัน ผู้เป็นพ่อค้าในกรุง แบกแดด กับพระเจ้ากาทลิบพระราชา ของเมืองนั้น พระราชาแก้งสร้างเรื่อง ขึ้นว่า อาบู่หะซันได้เป็นพระราชา แล้ว

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
			<p>ปล่อยตัวกลับมา ทำให้อาบู่หะซันคิดว่าตนเองเป็นพระราชเจ้าจริง ๆ จึงประพฤติตนดั่งมารดาของตน จนชาวบ้านต้องจับส่งโรงพยาบาลบ้า ในที่สุดอาบู่หะซันก็แก่งหายออกพระราชเจ้าให้โดยแก่งทำเป็นตาย พระราชเจ้าทรงเชื่อกันเสด็จมา แต่พอรู้ว่า เป็นกลอุบายก็ทรงขบขันและพอพระทัยมาก ได้ชุบเลี้ยงอาบู่หะซันให้มีความสุขแต่บัดนั้นมา</p> <p>กล่าวถึงท้าวกะหมิงกุกหมิง ยกทัพไปตีเมืองคานา เพราะซัดพระทัยที่สู้ขอขมาไม่ได้ ท้าวคานาขอร้องไห้จกราชกทัพไปช่วยแต่ก็ไม่สามารถเอาชนะท้าวกะหมิงกุกหมิงได้ จนในที่สุดคานาต้องยกทัพไปช่วยตั้งรับชนะ</p> <p>กล่าวชมขบวนเรือเสด็จ ชมสัตว์น้ำ ชมสัตว์บก และชมธรรมชาติ แต่งเป็นกาพย์ยานี 11 และโคลงสี่สุภาพ สลับกันไป มีความไพเราะเพราะพริ้งมาก</p> <p>กล่าวถึงทศกัณฐ์สั่งให้กุมภกรรณออกรบกับพระลักษมณ์ พระราม พระลักษมณ์ถูกทศกัณฐ์</p>
	แบบสอนอ่านจินตกวี หรือกวีนิพนธ์ เรื่อง อิเหนา ตอนศึก กะหมิงกุกหมิง	พ.ศ. 2447 (พิมพ์ครั้งที่ 3)	
	แบบสอนอ่านจินตกวี หรือกวีนิพนธ์ เรื่อง กาพย์ห่อโคลงเห่เรือ	พ.ศ. 2447 (พิมพ์ครั้งที่ 3)	
	แบบสอนอ่านจินตกวี หรือกวีนิพนธ์ เรื่อง	พ.ศ. 2450 (พิมพ์ครั้งที่ 3)	

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	<p>รามเกียรติ์ ตอน ศึกกุมภกรรณ</p> <p>แบบสอนอ่านจินตควี หรือกวีนิพนธ์ เรื่อง ราชาธิราช ตอนศึก พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง</p> <p>แบบสอนอ่านจินตควี หรือกวีนิพนธ์ เรื่อง รามเกียรติ์ตอนท้าว มาลีวราชว่าความ</p>	<p>พ.ศ. 2450 (พิมพ์ครั้งที่ 3)</p> <p>พ.ศ. 2452 (พิมพ์ครั้งที่ 4)</p>	<p>โมฆศักดิ์ แต่ทนมานก็ไปเอายาสังกรณี ตรีชวามาแก้จนหายเป็นปรกติ และใน ที่สุดพระรามได้แผลงศรพรหมศาสตร์ ถูก กุมภกรรณตาย</p> <p>กล่าวถึงการรบกันระหว่างพระเจ้าฝรั่ง มังฆ้อง กษัตริย์พม่ากับพระเจ้าราชาธิราช กษัตริย์ของมอญ กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ ต่างก็เก่งในการรบและมีแม่ทัพนายกอง ฝีมือดีด้วยกันทั้งคู่ การรบผลัดกันแพ้ผลัด กันชนะ แต่ส่วนใหญ่มอญเป็นฝ่ายชนะ อย่างไรก็ตามสงครามก็ยังไม่ยุติเพราะ ตอนนี้เป็นเพียงฉากหนึ่งของสงคราม เท่านั้น</p> <p>กล่าวถึงทศกัณฐ์เมื่อไม่สามารถรบชนะ พระรามได้ ก็ไปทูลขอให้ท้าวมาลีวราช ซึ่งมีวาจาสิทธิ์ช่วยตัดสินความให้ รวมทั้ง ให้เชิญเทวดาทั้งหลายมาเป็นสักขีพยาน ด้วย ผลการตัดสินคือ ทศกัณฐ์เป็นฝ่ายผิด และถูกตัดสินให้คืนนางสีดาแก่พระราม แต่ทศกัณฐ์ไม่ยอมท้าวมาลีวราชจึงสาปให้ ต้องตายด้วยอาวุธของพระราม</p>

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	แบบสอนอ่านจินตวิ หรือกวีนิพนธ์เรื่อง สามก๊ก ตอน โจโจ แตกทัพเรือ	พ.ศ. 2452 (พิมพ์ครั้งที่ 2)	กล่าวถึงตอนที่โจโจทำสงครามกับจิวยี่ซึ่ง เป็นสงครามทางเรือ จิวยี่ให้ธงเบ้งเป็น ที่ปรึกษาออกอุบายต่าง ๆ นานา จนใน ที่สุดก็วางแผนเผาทัพเรือโจโจให้เป็นผล สำเร็จ
ภูมิศาสตร์ และ พงศาวดาร	แบบสอนอ่าน ภูมิศาสตร์ เล่ม 1 ภูมิศาสตร์ของ ประเทศไทย	พ.ศ. 2443 พ.ศ. 2443	เป็นการสอนความรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของ โลกและจักรวาล เช่น สอนเรื่องดวง อาทิตย์ว่าเป็นลูกไฟดวงใหญ่ สอนเรื่อง โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ สอนเรื่องเมฆ และฝน แม่น้ำ ทะเล โลกกลม กำเนิด ของโลก กลางวันกลางคืน ชาติและ ประเทศต่าง ๆ ภายในโลก เป็นต้น กล่าวถึงภูมิศาสตร์ของประเทศไทยโดย เฉพาะ เช่น รูปพรรณของประเทศ ขนาดความกว้างความยาวของประเทศ ชายฝั่งทะเล แม่น้ำที่สำคัญเช่น เจ้า พระยา ปร้าจีนบุรี ฯลฯ นอกจากนั้นยัง ได้กล่าวถึง แร่ธาตุ พืชและสัตว์ของ ประเทศไทย ที่สำคัญก็คือการกล่าวถึง การปกครองมณฑล หัวเมือง รัฐบาล ภาชีอากร ของประเทศไทยอีกด้วย

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	<p>แบบสอนอ่าน ภูมิศาสตร์ เล่ม 2</p>	พ.ศ. 2447	<p>กล่าวถึงเรื่องที่สำคัญ ๆ แบบแปลน ของสิ่งต่าง ๆ เสกถ การคำนวณวัดขนาด ของแปลนกับของจริง แผนที่ของประเทศ สยามและประเทศข้างเคียง ชื่อแม่น้ำ และส่วนของแผ่นดินเช่น แหลม ปากน้ำ อ่าว สันน้ำ ฯลฯ นอกจากนั้นยังกล่าวถึง ความจริงของมนุษย์ชาติตั้งแต่ยุคหินจน ถึงยุคปัจจุบันอีกด้วย</p>
	<p>พงศาวดารย่อ ปริเฉทที่ 1</p>	พ.ศ. 2441	<p>กล่าวถึงพงศาวดารของประเทศสยามตั้ง แต่ครั้งแผ่นดินพระเจ้าอู่ทอง จนกระทั่ง ถึงแผ่นดินของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การนำเสนอเรื่องตามลำดับก่อนหลังของ พระมหากษัตริย์ที่ได้ปกครองแผ่นดิน ประเทศสยามที่ละพระองค์</p>
	<p>พงศาวดารสยาม ปริเฉทที่ 2</p>	พ.ศ. 2444	<p>เริ่มจับความตั้งแต่การจลาจลในบ้านเมือง ที่แตกแยกเป็นก๊กเป็นเหล่าแล้ว พระเจ้า ตากสินสามารถกอบกู้บ้านเมืองให้เป็น ผลสำเร็จ จนกระทั่งถึงวาระแห่งการ สถาปนาราชวงศ์จักรี ขึ้นครองราชย์ใน รัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกย์</p>

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	พงศาวดารฉบับ พิสดาร เล่ม 1	พ.ศ. 2444	จับความตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าอู่ทอง เรียงตามลำดับมาจนถึงรัชสมัยของพระ นารายณ์มหาราช เนื้อหาส่วนใหญ่ เหมือนกับ พงศาวดารสยามปริเฉทที่ 1 เป็นแต่จะละเอียดลึกซึ้งกว่าในด้านของ เนื้อหา
	พงศาวดารฉบับ พิสดาร เล่ม 2	พ.ศ. 2444	เริ่มจับความตั้งแต่ พระเจ้าตากสินขึ้น ครองราชย์สมบัติ ไปจนกระทั่งถึงรัชสมัย ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา โลกย์ เนื้อหาส่วนใหญ่เหมือนกับพง- ศาวดารสยามปริเฉทที่ 2 เป็นแต่จะ ละเอียดกว่า
จรรยา	พระพุทธจริยา เล่ม 1	พ.ศ. 2444 (พิมพ์ครั้งที่ 2)	เป็นเรื่องราวของพระพุทธประวัติโดยย่อ ของพระพุทธเจ้า และเรื่องราวอันเกี่ยว เนื่องกับพระพุทธศาสนา เช่น พระนิพพาน พระสงฆ์ วัฑฒาราม หนังสือพระไตร- ปิฎก บวชนาค พระธรรมกถึก พระพุทธ จริยา 3 คือ พระกรุณาธิคุณ พระปัญญา- ธิคุณ และพระบริสุทธิคุณ เรื่องเทศน์ มหาชาติ เป็นต้น

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	แบบเรียนจรรยา เบญจศีลและเบญจ ธรรม	พ.ศ. 2446	เป็นการสอนให้เด็กนักเรียนรู้จักศีล 5 คือข้อห้ามทั้ง 5 อย่างในพระพุทธศาสนา อันได้แก่การฆ่าสัตว์ การลักขโมย การประพฤติผิดในกาม การพูดปด และการดื่มเครื่องคองของเมา แล้วในการตรงข้ามก็สอนให้เด็กเป็นผู้ปฏิบัติในธรรมคือ ทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับศีลเช่น เมตตา กรุณา สันมาอาชีวะ ความสัจย์ ความสามัคคีในกาม ความมีสติรอบคอบ
	ธรรมจรรยา เล่ม 1	พ.ศ. 2445	มุ่งสอนให้เด็กนักเรียนเป็นคนว่านอนสอนง่าย เช่นไม่เล่นเป็นพาลเกเร ไม่เล่นของให้เสีย มีกิริยาวาจาสุภาพอ่อนโยน การรู้จักรักษาสมมติอันเป็นของกลาง
	ธรรมจรรยา เล่ม 2	พ.ศ. 2445	ความเป็นผู้มีใจกล้าไม่ตีงกลัว และสุดท้ายสอนให้เป็นผู้รู้จักรักโรงเรียน สอนให้เด็กเป็นผู้มีความสะอาดทั้งกาย - ใจ เป็นผู้มีความประพฤติดี กิริยาวาจาเรียบร้อย เป็นผู้ตั้งอยู่ในข้อบังคับของพ่อแม่และครูบาอาจารย์ เป็นผู้ตรงต่อเวลา เป็นผู้ประหยัคมัธยัส เป็นผู้ซื่อตรงต่อทุกเรื่องและสุดท้ายสอนให้รู้จักรักชาติบ้านเมือง

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	ธรรมจริยา เล่ม 4	พ.ศ. 2446	มุ่งสอนเรื่อง ความผูกพันของ มนุษย์กับสังคม แล้วโยงใยออกไปเป็น สังคมกับสังคม ห้องเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน สอนให้เป็นผู้รักความซื่อตรง สอนเรื่องรัฐบาลและการปกครองบ้านเมืองของประเทศไทย ความรักชาติบ้านเมือง และการเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง
	ธรรมจริยา เล่ม 5	พ.ศ. 2446	สอนเรื่องความเป็นผู้มีกิริยาวาจาเรียบร้อย การบำรุงรักษาร่างกาย ความซื่อสัตย์ ความสันโดษ ความเป็นผู้มีความถ่อมกาย ความมานะพยายาม ความกล้าหาญ และสอนให้เป็นผู้แสวงหาความสุขด้วยการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระเจ้าแผ่นดิน
	ธรรมจริยา เล่ม 6	พ.ศ. 2448	สอนให้เชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองและกฎหมาย ความเป็นผู้มีเมตตากรุณา ความกตัญญูรู้คุณ ความสามัคคี ความเคารพนบนอบ และสอนเรื่องความรักชาติบ้านเมือง

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	แบบสอนอ่านจรรยา นิทานสุภาษิต	พ.ศ. 2453	เป็นลักษณะของการนำเอานิทานเรื่อง ต่าง ๆ มาตีพิมพ์และในตอนท้ายของ นิทานก็จะบอกไว้ด้วยว่านิทานแต่ละ เรื่องสอนแนวความคิดหรือสอนคุณค่า อะไรบ้าง เช่น นิทานเรื่องเด็กเลี้ยง แกะ จะสอนเรื่องไม่ให้เป็นคนพูดปด นิทานเรื่อง บ้างข้างยู จะสอนเรื่อง อย่าเป็นคนทุเบา และอย่าเป็นคน ยูแยงตะแคงรั่ว ฯลฯ
ศาสตร์ (วิทยาศาสตร์)	บทเรียนด้วยของ เล่ม 1	พ.ศ. 2445	กล่าวถึงสัตว์ พืช และสิ่งของที่อยู่ รอบ ๆ ตัวและที่พบเห็นอยู่เสมอ โดย แยกกล่าวไปที่ละส่วนเพื่อนำให้เห็น ว่าอะไรคือพืช อะไรคือสัตว์ และ อะไรคือสิ่งของ เช่น อัญญา ด้วยแก้ว ถนบ ถ้วยะสง, งา เข้าโพด นก- กระจอก หนูทองขาว ฯลฯ
	บทเรียนด้วยของ เล่ม 2	พ.ศ. 2445	เนื้อหาคล้ายกับบทเรียนด้วยของ เล่ม 1 เป็นแต่ว่า เนื้อหาการนำเสนอละเอียด และยากต่อการเข้าใจยิ่งขึ้น สิ่งที่น่าสนใจ สอนก็เพิ่มขึ้นด้วยเช่น เข็มเย็บผ้า น้ำพิกา พริกไทย เข้า มะพร้าว ไม้ สุกร กระบือ ฯลฯ

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่ พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	บทเรียนตัวของ เล่ม 3	พ.ศ. 2446	คล้ายกับ เนื้อหาของบทเรียนตัวของ เล่ม 1 และเล่ม 2 แต่มีความละเอียด อย่างยิ่งกล่าวคือ ในส่วนของเรื่องพืช นั้นเรียนลึกซึ้งถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของดอก ผล ใบ และลำต้น ในส่วนของ สัตว์ก็เรียนถึง อวัยวะภายในและโครง กระดูกเลยทีเดียว เช่น โครงกระดูกคน เครื่องในมนุษย์ เป็นต้น
คณิตศาสตร์	สูตรเลข เล่ม 1 เลขวิธี เล่ม 1	พ.ศ. 2427 พ.ศ. 2431	เป็นสูตรของวิธีการคิดเลขเร็ว หรือเป็น สูตรสำเร็จเช่น หนึ่งปีมี 12 เดือน 1 เดือนมี 30 วัน 1 วันมี 4 ยาม 1 ยาม มี 3 นาฬิกา 1 นาฬิกามี 10 บาท 1 บาทมี 6 นาที 1 นาทีมี 60 วินาที เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีสูตรมาตราเงิน สูตรมาตราซึ่งตวงวัด อีกด้วย สอนเกี่ยวกับการคำนวณเบื้องต้น เช่น สอนให้รู้จักตัวเลข การอ่านตัวเลขหลัก หน่วย สิบล ร้อย พัน หมื่น แสน ฯลฯ การบวก ลบ คูณ และการหารเบื้องต้น สอนเครื่องหมายสำคัญ ๆ ทางคณิต- ศาสตร์ เช่น +, -, ×, ÷

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	เลขวิธี เล่ม 2	พ.ศ. 2432	สอนมาตราเงิน มาตราซึ่ง ดวง วัค เช่น เฟื่อง สลึง บาท ซึ่ง กระเบียค ลิบคา พิสิบคา จากนั้นก็นำเอามาตราต่าง ๆ ที่ได้สอนไปนั้น มาฝึกหัดทำโจทย์เลข เช่น แปลงสลึงให้เป็นบาท แปลงกระเบียคให้เป็นมีว เป็นต้น
	เลขวิธี เล่ม 3	พ.ศ. 2432	เป็นการสอนเรื่องเศษส่วนโดยเฉพาะ เช่น การอ่านเลขเศษส่วน การบวก ลบ คูณ และการหารเศษส่วน ตลอดจนการแปลงเศษส่วนให้เป็นจำนวนเต็ม
ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)	บันได เล่ม 1	พ.ศ. 2444 (พิมพ์ครั้งที่ 6)	เริ่มด้วยการสอนคำศัพท์ง่าย ๆ ทีละคำ แล้วค่อย ๆ รวมคำเป็นรูปประโยคง่าย ๆ เช่น แมวตัวหนึ่ง หมาตัวหนึ่ง ฯลฯ จากนั้น ก็ให้แปลประโยคภาษาอังกฤษง่าย ๆ เป็นภาษาไทย ในขณะเดียวกัน ก็ให้แปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ
	บันได เล่ม 2	พ.ศ. 2447 (พิมพ์ครั้งที่ 7)	เนื้อหาของแบบเรียน เหมือนกับบันได เล่ม 1 เป็นแต่ได้มีการเพิ่มโจทย์แบบฝึกหัดของการแปลไทยเป็นอังกฤษและอังกฤษเป็นไทยให้มากขึ้น

ภาคผนวก (ต่อ)

วิชา	แบบเรียน	ปี พ.ศ. ที่พิมพ์	เนื้อหาแบบเรียนโดยย่อ
	บันได เล่ม 3	พ.ศ. 2447 (พิมพ์ครั้งที่ 7)	เป็นการนำเอาเรื่องสั้นมาให้นักเรียนอ่าน ซึ่งเรื่องที่น่าสนใจเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด เช่น เรื่อง Hen and Pussy, Sailing the Boat, The Sick boy. เป็นต้น จากนั้นก็มีการอธิบายคำต่าง ๆ ในรูปประโยค ตลอดจนมีการตั้งเอาจำพยานัก ๆ มาอธิบายความหมายด้วย
	บันได เล่ม 4	พ.ศ. 2434 (พิมพ์ครั้งที่ 2)	เนื้อหาคล้ายกับบันได เล่ม 3 แต่เนื้อหาการสอนละเอียดลึกซึ้งมากกว่า เพราะได้แยกแยะให้เห็นถึงโครงสร้างของประโยคทั้งหมด ว่าประกอบด้วยคำชนิดใดบ้าง คำแต่ละคำทำหน้าที่อย่างไร กาลเวลาของแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวข้องกับคำกริยาของประโยค เป็นต้น

ประวัติผู้เขียน

นายสมินทร์ จุฑางกูร เกิดเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2503 ที่อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น

จบการศึกษาในระดับเตรียมอุดมศึกษาจากโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย อำเภอเมือง
ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อปี พ.ศ. 2521 เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในคณะ
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปี พ.ศ. 2522 และสำเร็จได้รับปริญญาศิลปศาสตร
บัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขาวิชารัฐศาสตร์ ในปีการศึกษา 2524 จากนั้นได้เข้าทำงานใน
ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายงานธุรการของบริษัทค้าร่วม เอ. เอส. แอสโซซิเอต เอ็นยีเนียริง
จำกัด และ ซาเบอร์ท อินเตอร์เนชันแนล เอสตาบริชเมนต์ จำกัด จนถึงปี พ.ศ. 2526
จึงได้ลาออกเพื่อเข้าศึกษาต่อ

เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทบัณฑิต ที่คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาการปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2526

ปัจจุบันทำงานในตำแหน่ง ผู้ช่วยบริหารโครงการศึกษานโยบายสาธารณะ สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย